

Nazval som vás priateľmi (III): V širokej sieti vzťahov

Nechať sa druhými milovať je spôsob, ako dať Bohu vo svojom živote priestor. Ježiš tak robil do posledných chvíľ na zemi.

16.12.2021

Keď vojaci zatknú Ježiša, vydesení apoštoli sa rozutekajú. Majú strach a vo svojej bezmocnosti odmietajú byť svedkami zdanlivého fiaska človeka, do ktorého vložili všetku svoju dôveru. Je počuť rinčanie reťazí

vlečúcich sa po zemi, chlad zahaľuje noc a proces je zjavne nespravodlivý. Slová sú používané klamne a trest je neúmerný. Všetky pohľady spočívajú na Kristovom tele posiatom ranami a požadujú jeho smrť. Strastiplná cesta, ťažoba kríža, nepriateľský dav, ktorý čaká, až začuje rany kladivom..., kým Pánovo telo konečne nezdvihnú. Z opusteného miesta svojej popravy Ježiš súcitne pozoruje tých, ktorí nechceli prijať Boha, ktorý sa stal človekom: „Pozrite a vidte, či je bôľ ako môj bôľ“ (Nár 1,12).

Kristus pri svojom utrpení fyzicky i duchovne znášal „najväčšiu z bolesti prítomného života“¹; vedel, že nie je ušetrený žiadneho utrpenia.

Prekvapujúce však je, že Boh Otec nechcel svojho Syna ani v týchto chvíľach pripraviť o útechu, ktorú poskytuje priateľstvo. Tu, pri päte kríža, na neho hľadí Ján rovnakými očami, ktoré pamätali toľko šťastných chvíľ s Majstrom; ponúka svojmu

priateľovi rovnakú prítomnosť, ktorá ich spájala na toľkých cestách. Ján sa vrátil a hľadal Máriu; on, ktorý počúval tlkot Ježišovho srdca pri poslednej večeri, nechce Ježišovi prestať ponúkať svoje verné priateľstvo, jednoducho *byť tu*. Pri pohľade na Máriu a na „učeníka, ktorého miloval“ (Jn 19,26), nachádza náš Pán úľavu. Na Kalvárii, ktorá je najväčším dôkazom Božej lásky k ľuďom, Ježiš prijíma a zároveň prejavuje ľudskú lásku. V jeho srdci azda zaznievajú slová, ktoré vyriekol o niekoľko hodín skôr: „Nazval som vás priateľmi“ (Jn 15,15).

Obojstranná náklonnosť

O Ježišových priateľoch sa hovorí na mnohých stránkach evanjelia. Hoci spravidla nepoznáme detaily procesu, ktorý tieto hlboké vzťahy utvoril, je z reakcií, ktoré poznáme, zrejmé, že v nich vládla skutočne vzájomná láska. Pri čítaní týchto

textov zisťujeme, že Pán mal z priateľov radosť, jeho ľudské srdce sa nechcelo zaobísť bez vzájomnosti ľudskej lásky: „Evanjelium Ježiša Krista nám zjavuje, že Boh bez nás byť nemôže. On nikdy nebude Bohom bez človeka“². Vieme napríklad, že Ježiš vždy cítil prijatie a náklonnosť v dome svojich priateľov v Betánii. Keď umiera Lazár, obe sestry sa s úplnou dôverou obracajú na Pána, a to slovami veľmi tvrdými, čo svedčí o tom, že Ježiša s touto rodinou spájal blízky vzťah: „Keby si bol býval tu, môj brat by nebol umrel“ (Jn 11,32). Priateľa dojíma bolesť týchto žien a nemôže zadržať slzy (porov. Jn 11,35). V tom dome si Ježiš mohol oddýchnuť, cítil sa pohodlne, mohol hovoriť otvorene: „Aké to museli byť rozhovory v dome v Betánii, s Lazárom, s Martou, s Máriou!“³.

A tak ako mnohí v Ježišovi nachádzali skutočného priateľa, tešil sa aj on z toho, čo mu ponúkali druhí. Iste vnímal oporu a útechu napríklad z odhodlaných slov Petra – ktorému nikdy nebolo zaťažko vyjadrovať svoje myšlienkové pochody nahlas – keď videl, že bohatý mladík uzatvára svoje srdce láske: „Pozri, my sme opustili všetko a išli sme za tebou.“ (Mt 19,27). Veľká láska, ktorú Peter k Pánovi prechovával, ho viedla k tomu, že chcel svojho priateľa vždy neochvejne hájiť a bol tiež ochotný v určitom ohľade zmeniť svoje konanie, keď ho Pán, s rozhodnosťou, ktorú dovoľuje iba dôvera, napomenul (porov. Mt 16, 21-23; Jn 13,9). Rovnako ako sa Ježiš mohol oprieť o Petrovo odhodlanie, nachádzal oporu aj v statočnej Jánovej vnímavosti. Koľko rozhovorov s týmto dospievajúcim učeníkom určite viedol! Pri poslednej večeri sme svedkami toho, ako bez

ostychu prijíma jeho gesto plné nežnosti, keď skladá hlavu na jeho hrud' s dôverou toho, kto pozná srdce priateľa. Hoci Ján počas utrpenia v Getsemanskej záhrade nebol schopný bdieť a utiekol, keď Pána zajali, dokázal to potom ľutovať a vrátiť sa. Ján zakúsil, že priateľstvo sa veľmi prehlbuje skrze odpustenie.

„Obvykle Boha vnímame ako zdroj a obsah svojho pokoja, čo je úvaha síce pravdivá, ale nie vyčerpávajúca. Nemyslíme totiž napríklad na to, že aj my ‚môžeme‘ utešovať a ponúkať spočinutie Bohu“⁴. Naozajstné priateľstvo je vždy obojstranné. Preto na základe osobnej skúsenosti s tým, ako nás Boh miluje, je logickou odpoveďou túžba mu túto náklonnosť vrátiť, dať priechod rozumu a odstrániť zo svojho srdca istoty. Jedine takto budeme môcť Ježišovi poskytovať všetku útechu a lásku, ktorých sme schopní, aby u nás

nachádzal to, čo našiel v Petrovi, Jánovi a priateľoch z Betánie.

Priateľstvo náš pohľad obohacuje

Ak mal Ježiš mnoho priateľov a Boh sa raduje zo stretávania sa s potomkami Adama (porov. Prís 8,31), je dobré, keď aj my túto celkom ľudskú potrebu pociťujeme.

Dokážeme si predstaviť rozsiahlu sieť medziľudských vzťahov, vo všetkých dobách a miestach; miliardy mužov a žien spojených putami, ktoré vzišli z toho, že chodili na rovnakú školu, žijú v rovnakej štvrti, spájajú ich aj ďalší ľudia atď. Okolnosti nášho života viedli k tomu, že sa stretávame s priateľmi a že sme s nimi nadviazali dôverný vzťah. Keď si spomenieme na počiatky každého z týchto priateľstiev, môžeme nájsť celý rad zdanlivých náhod, ktoré nás spojili. Nie je možné prestať Bohu ďakovať za veľký poklad, za to, že si

prial, aby nám na ceste nechýbala spoločnosť a láska ľudí.

Uprostred tejto širokej siete pút a vzťahov, zo všetkých tých ľudí, s ktorými sa v priebehu života stretávame, Boh niektoré z nich vyvolil, aby nám boli bližšie. Boh používa našich priateľov na to, aby nám otváral obzory, aby nás učil novým veciam alebo aby nám odhaľoval skutočnú lásku: „Naši priatelia nám pomáhajú pochopiť odlišné spôsoby pohľadu na život. To nás vnútorne obohacuje, a ak je priateľstvo skutočné, umožňuje nám to vnímať veci inak, než sme zvyknutí.“⁵ Britský spisovateľ C. S. Lewis, ktorý sa tešil hlbokým priateľstvám, so svojim osobitým zmyslom pre humor tvrdí, že priateľstvo nie je odmena za dobrý vkus, ale prostriedok, ktorým nám Boh zjavuje krásy druhých, vďaka ktorým sa zoznamujeme s rôznymi pohľadmi na svet.

„Hľa, ja som s vami po všetky dni až do skončenia sveta.“ (Mt 28,20), hovoril Ježiš a robí tak skrze osoby, ktoré nás milujú: „Verní priatelia, ktorí stoja pri nás v ťažkých chvíľach, sú zároveň odrazom Pánovej lásky, jeho útechy a milujúcej prítomnosti. Keď máme priateľov, učíme sa otvárať, chápať, starať sa jedni o druhých, vychádzať zo svojho pohodlia a izolácie, spoločne prežívať život. Preto platí, že *verného priateľa nemožno kúpiť* (Sir 6, 15).“⁶.

Vnímanie priateľstva z tejto perspektívy nás podnecuje milovať svojich priateľov viac a lepšie, pozeráť na nich tak, ako sa na nich pozerá Ježiš. Túto snahu by mal sprevádzať aj boj o to, aby sme sa nechávali nazývať priateľmi, pretože kde táto vzájomná láska chýba, tam nie je skutočné priateľstvo.⁷

Dar pre jedného aj druhého

Priateľstvo je nezaslúžený dar, vzťah vyznačujúci sa nezištnosťou, a preto niekedy môžeme podľahnúť pokušeniu myslieť si, že nie je také potrebné. Našli sa takí, ktorí pre zle chápanú túžbu zavďačiť sa „iba Bohu“ pozerali na útechu prameniacu z priateľstva podozrievalo a s nedôverou. Kresťan však vie, že má jediné srdce na to, aby miloval zároveň Boha aj ľudí a aby prijímal lásku od druhých. V jednej homílii prednesenej pri slávnosti Najsvätejšieho Srdca Ježišovho svätý Josemaría poznamenáva: „Boh nám nehovorí: namiesto srdca vám dám vôľu čistého ducha. Nie, on nám dáva srdce, srdce z mäsa, aké bolo aj to Kristovo. Nemám jedno srdce na to, aby som miloval Boha, a iné na to, aby som miloval ľudí. Tým istým srdcom, ktorým som miloval svojich rodičov a ktorým milujem svojich priateľov, milujem aj Krista, Otca, Ducha Svätého a Pannu Máriu. Preto

budem vždy opakovať, že musíme byť veľmi ľudskí, lebo inak nebudeme môcť byť Boží.“⁸ _

Svojich priateľov si nevyberáme z dôvodov utilitaristických či pragmatických, v nádeji, že tento vzťah bude mať určitý vplyv.

Milujeme ich jednoducho pre nich samotných, pre to, kým sú.

„Naozajstné priateľstvo – podobne ako láska, ktorá vyzdvihuje jeho ľudský rozmer na nadprirodzenú rovinu – je samo o sebe hodnotou: nie je to prostriedok ani nástroj.“⁹ _

Vedomie, že priateľstvo je dar, zabráňuje tomu, aby sme podľahli akémusi „komplexu superhrdinu“ toho, kto si myslí, že musí pomáhať všetkým bez toho, aby si uvedomoval, že tiež potrebuje druhých. Naša cesta do neba nie je zoznamom cieľov, ktoré treba splniť, ale cestou, po ktorej putujeme spoločne so svojimi priateľmi a ktorej

dôležitou súčasťou je učiť sa prijímať lásku, ktorú nám dávajú. Priateľstvo teda vyžaduje značnú dávku pokory, aby sme uznali, že sme zraniteľní a že potrebujeme ľudskú i Božiu priazeň. Priateľ sa neznepokojuje ani nehanbí, nevyhovára sa ani sa nehnevá. Priateľ miluje a necháva sa milovať. Toto robil Ježiš a toto robili apoštoli.

Tým, ktorí sú skôr introverti, bude robiť problémy trochu otvoriť srdce druhému, či už preto, že nevnímajú potrebu to urobiť, alebo zo strachu, že nebudú pochopení. Tí, ktorí sú skôr extroverti, budú možno zdieľať mnoho zážitkov, ale môžu mať väčšie ťažkosti vo chvíli, keď bude treba obohatiť svoj svet o zážitky druhých. V oboch prípadoch je nevyhnutný postoj otvorenosti a prostoty, aby sme umožnili priateľovi vstúpiť do svojho života a vnútra. Jedine otvorenosť voči daru priateľstva, aj

keby mala vyžadovať určitú námahu, nás môže urobiť šťastnejšími.

Všetci by sme mohli dať dohromady zoznam veľkých ponaučení, ktoré sme si vzali od svojich priateľov. S každým z nich máme zvláštny vzťah, ktorý môže osvietiť rôzne zákutia nášho srdca. Z hlbokkej útechy plynúcej z vedomia, že sme milovaní a sprevádzaní, pramení túžba robiť to isté pre druhého. „Priateľstvo,“ uvádza svätý Ján Pavol II., „svedčí o úprimnej láske, láske v dvoch smeroch, ktorá praje druhému všetko dobro, láske, ktorá spôsobuje jednotu a šťastie“¹⁰. Vedomie, že sme nazývaní *priateľmi*, nás nesmie viesť k pýche, ale k vďačnosti za tento dar a túžbe sprevádzať druhého na jeho ceste ku šťastiu: „Nič nepodnecuje k láske toľko ako pomyslenie milovaného človeka, že ten, kto ho miluje, túži po tom, aby mu to bolo

veľkoryso opätované“¹¹. Keď nás Ježiš nazýva priateľmi, robí tak aj s touto vzájomnosťou. „Ježiš je tvoj priateľ. Priateľ. So srdcom z mäsa, ako je to tvoje. S očami plnými lásky, ktoré plakali nad Lazárom... — A tak, ako miloval Lazára, miluje aj teba,“¹² pripomína nám svätý Josemaría. Každé priateľstvo je príležitosťou na to, aby sme znovu objavili odraz onoho priateľstva, ktoré nám ponúka Kristus.

María del Rincón Yohn

1 Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, q. 46, a. 6.

2 František, *Audiencia*, 7. 6. 2017.

3 Sv. Josemaría, List, 24. 10. 1965.

4 Javier Echevarría, *Eucaristía y vida cristiana*, Rialp, 2005, str. 203.

5 Fernando Ocáriz, *List preláta*, 1. 11. 2019, 8.

6 František, *Christus Vivit*, 151.

7 Porov. Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II-II, q.23, a.1.

8 Sv. Josemaría, *Íst s Kristom*, 166.

9 Fernando Ocáriz, *List preláta*, 1. 11. 2019, 18.

10 Ján Pavol II., *Preslov*, 18. 2. 1981.

11 Sv. Jan Zlatoústý, *Homília k druhému listu Korintánom*, 14.

12 Sv. Josemaría, *Cesta*, 422.